

Dr. Dušan Biber je za svoje delo leta 1966 dobil nagrado Sklada Borisa Kidriča (za knjigo *Nacizem in Nemci v Jugoslaviji*) in leta 1982 Nagrado vstaje slovenskega naroda (za knjigo *Tito – Churchill : strogo tajno*) ter odlikovanji Red dela z zlatim vencem (1979) in Red dela z rdečo zastavo (1987). Njegova bibliografija je objavljena v *Prispevkih za novejšo zgodovino* (1989/1; 1990/1–2; 1991/2, 1992/1–2; 1996/1–2).

Naj na koncu prispevka izrazim željo, da bi dr. Biber svoje veliko znanje in zbrana arhivska gradiva preлил v pregledno študijo o mednarodnem položaju Jugoslavije (in Slovenije) med drugo svetovno vojno, ki jo slovenski strokovni pa tudi širši trg že dolgo pogreša in potrebuje.

Božo Repe

IN MEMORIAM

Prof. dr. Dragovan Šepić

(Buzet 15.12.1907 – Zagreb 12.2.1997)

V Zagrebu je 12. februarja 1997 v 90. letu starosti umrl hrvaški zgodovinar, istrski domoljub, prijatelj Slovencev, zagovornik sožitja narodov in držav ob Jadranu, dr. Dragovan Šepić, некоč diplomat, na koncu najstarejši dejavni hrvaški historik, upokojeni vseučiliški profesor in spoštovani akademik. Rodil se je 15. decembra 1907 v Buzetu. Svoj rojstni kraj je poudarjal s psevdonimom Buzečan, ki ga je uporabljal v letih odpora Hrvatov in Slovencev Julijske krajine proti uničevalni politiki Kraljevine Italije. Zakaj kmalu je doživel usodo pregnanca iz domovine pod tujo oblastjo. V krogu ljudi iste usode je našel soprogo, Slovenko Maro iz rodbine Ivana Vadnala, obsojenca na smrt na zloglasnem drugem tržaškem procesu in usmrčenega po justici Kraljevine Italije pri Opčinah nad Trstom 14. decembra 1941.

Klasično gimnazijo je Dragovan Šepić obiskoval in končal kot gojenec emigrantskega »Istarskega internata« v Karlovcu in v Zagrebu (1927). Diplomiral je na pravni fakulteti v Zagrebu (1933), vmes opravil tudi študij v Parizu na Inštitutu za mednarodne vede. Na različnih položajih in v različnih krajih je delal v jugoslovanski diplomaciji med leti 1935 in 1947, tudi v diplomaciji jugoslovanske begunske vlade. Bil je tajnik njenega zadnjega predsednika Ivana Šubašića. Strankarsko se ni vezal. Za Šepićevo znanstveno delo je odločilno, da je vstopil 1953 v Jadranski institut JAZU, kjer je do 1970 opravil velikansko delo pri raziskovanju zgodovine jadranskega vprašanja. To se je najvidneje izrazilo v disertaciji, s katero je 1968 doktoriral na fakulteti za politične vede v Zagrebu. Monumentalno delo je izšlo v knjigi z naslovom »Italija, saveznici i jugoslavensko pitanje 1914-1918« (1970; druga, dopolnjena izdaja: »Sudbinske dileme radjanja Jugoslavije«, 1989). V nadaljnjih letih je na omenjeni fakulteti predaval sodobno politično zgodovino in posebej tudi zgodovino diplomacije, ne le do upokojitve 1978, marveč s postdiplomskimi tečaji še poznejša leta.

Poleg svoje glavne teme o jadranskem vprašanju se je posvečal zgodovini Istre v 19. in 20. stoletju (pregledno v univerzitetnem učbeniku štirih avtorjev »Povijest hrvatskog naroda g. 1860–1914.« iz leta 1968, nato v večdelni akademski »Povijesti Istre«). Neutrudno je opravljal uredniško delo pri enciklopedijah in izdajah zgodovinskih virov. V izredno članstvo akademije je bil

izvoljen 1977., v redno pa 1986. leta. Svojih problemov ni raziskal le monografsko, tudi pozneje se ni nehal truditi, da bi jim prišel do dna. Za seboj je zato nenehno puščal nove in nove študije. Ustvaril je enkratni opus, ki mu je težko najti primerjave. In velik delež imajo v njem dognanja, ki so odločilnega pomena tudi za zgodovino Slovencev: Istra, Trst, jadranski iredentizem, jadransko vprašanje v času prve svetovne vojne, jugoslovanska politična emigracija iz habsburške monarhije, Jugoslovanski odbor in njegovo delo za spodbijanje pogubnega londonskega pakta, pa za demokratičnost širšega jugoslovanskega državnega zedinjenja, demokratični tokovi v Italiji, delo britanskih poznavalcev jugoslovanskega in jadranskega vprašanja, stališča antantnih vlad in vlade ZDA, vloga Rusije, carske, februarso demokratične in oktobrsko revolucionarne, splet tajne vojne diplomacije, značaj povojnega življenja v Kraljevini SHS. Vse te teme bi brez del Dragovana Šepića ostale Slovencem v mnogih bistvenih momentih zatemnjene.

Pri nas je bilo po Bogumilu Vošnjaku in Silvu Kranjcu malo raziskovanja diplomatske zgodovine zahodne meje do Rapalla. Šepić je vseskozi dosledno upošteval Slovence kot enakopraven narodni subjekt, narodno individualnost s samostojno utemeljenim interesom. In ni le čakal, da Slovenci sami poiščejo, kar je zanje pomembnega v njegovih delih. Pregledno je poročal o Slovencih in jadranskem vprašanju v prvi svetovni vojni na zborovanju slovenskih zgodovinarjev septembra 1968 v Novi Gorici. Tudi potem, ko se mu je z dostopnostjo arhiva britanskega zunanjega ministrstva za čas druge svetovne vojne odprlo novo polje raziskovanja, je pohitel in napisal za *Zgodovinski časopis* (1976) študijo (z nekaterimi dokumenti) »Velika Britanija i pitanje revizije jugoslavensko-talijanske granice 1941.« To pa je bil čas, ko se je Dragovan Šepić lotil svoje zadnje velike teme in ko je lahko spojil zmožnosti historika s svojimi osebnimi izkušnjami iz časa druge svetovne vojne. Rezultat je knjiga »Vlada Ivana Šubašića«, izšla v Zagrebu, 1983. V slovensko zgodovinsko zavest je malo preniknila. V njej pa so že upoštevani fond, ki se hranijo v Ljubljani, a so v obtok razpravljanj v Sloveniji prišli šele nekaj let pozneje, kot nova odkritja (npr. dnevnik Izidorja Cankarja). Zgodovinarju Dragovanu Šepiću velja zato naš poseben, prijazen in hvaležen spomin.

Janko Pleterski